

ŞİİR ÜZERİNE KONUŞMALAR -7-

ÇAĞIMIZDA BİR ALPEREN FETHİ GEMUHLUOĞLU

Cumali Ünal'dı HASANNEBİOĞLU

Bu konuşma, 4 Ekim 1995 tarihinde, İstanbul'da Cemal Reşit Rey salonunda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen "Fethi Gemuhluoğlu'nu Anma Toplantısı"nda yapılmıştır. Okuyucunun, bu konuşmada sözü edilen kişi ve olayları, 1995 yılına göre düşünmesi ve yerine oturtması gerekmektedir.

Diğer konuşmacılar, Prof. Dr. Sadettin Ökten, Prof. Dr. Nabi Avcı ve Dr. İrfan Çiftçi'dir.

Fethi Gemuhluoğlu'nu, zaten çok az olan yazılarını ve yayınlanmış konuşmalarını okuyarak/dinleyerek tanımaya çalışmak, bende hep bir tarihî kişilik ile karşı karşıya olduğum duygusunu uyandırmıştır. Onu, duygu ve düşüncelerin yanı sıra, insanî aşkınlıkları veya zaafı ile hatırlamaya çalışanların, benimle aynı bakış açısını yakalamalarının hemen hemen imkânsız olduğu söyleyebilirim. Şunu da eklemem gerekli: Fethi Gemuhluoğlu'nun zaten çok az olan yazı ve konuşmalarını okurken, gözümün önünden Fethi Gemuhluoğlu'nun siması geçmez hiçbir zaman. Bazan görmediğim Yunus Emre'yi, bazan yine hiç görmediğim Dede Korkut'u, bazan da, hayalimde, sözleriyle bir sima kazandırdığım Hz Ali'yi görürüm Fethi Gemuhluoğlu'nun anıldığı bir ortama girdiğim zaman. Tuhafır, Fethi Gemuhluoğlu'nu, günümüzden yıllarca-yıllarca.. sonra, bu coğrafyada bizim kimliğimizin namusunu savunacak binlerce gencin sıfatında, hayâlen gördüğüm de çokcadır.

Öncelikle Fethi Gemuhluoğlu'nu kendi cisminin çerçevesi içerisinde, dünyamızın tahmin edilemeyen yaşına nispet edildiğinde, minicik sayılacak elli beş yıllık ömrü ile değerlendirelim. Ki; bu elli beş yılın, (herhangi bir insanın hayatı ile kıyasladığımızda) son derecede üretken, verimli, yararlı; kısacası dolu dolu bir ömür olduğunu görürüz. Daha doğrusu bu bereketi anlatabilmek için seçeceğimiz kelimeler, onu yakından tanıyanların indinde cılız kalabilir. Bu bakımdan ömrü boyunca devşirip olgunlaştırdığı duygu ve düşüncelerini, bir enerji kaynağı gibi, irtibatı olan herkese aktardığını söylemek zorundayız, özetle.

Fethi Gemuhluoğlu'nun dünyasını bir bıçakla üçe bölmek mümkün.

Birinci parça onun kişisel dünyasıdır. Anası, babası, eşi ve çocukları, hayli yekûn tutan dostları, hemşehrileri, Arapgirli... Bu parça, anlatacağımız tarihî şahsiyetin çekirdeğini oluşturmaktadır. Onun etrafını saran dünyanın, yani ikinci parçanın ipuçları da bu birinci parçada gizlidir. Mesela, Fethi Gemuhluoğlu'nun ümmî (ve fakat yaşama âlimi olan) anası, onun hamurunun ustaca şekillenmesinde belki de en önemli etkidir. Sözün, düşünceyi anlatmakta cüce kaldığı aşk ve şevk anlarını, "ana"sının özdeyişleri süsler ve açıklar. Fethi Gemuhluoğlu'nun konuşma ve yazma üslûbu, edâsı bile bu sultan kadının renklerini ve çizgilerini taşır. Hayatının daha ileri dönemlerinde öğretmen, müşid, ağabey gibi vasıfları olan insanlar da etkilemişlerdir şüphesiz, ancak, temel etkinin anasından kaynaklanan o "Osmanlı" hava olduğunu düşünüyorum.

Analarla oğullar arasında, sanki konuşmaya gerek kalmaksızın, kalpten kalbe sessizce aktarılan kültürel miras, insanın düşüncesine temel olan yapıtaşları; Anadolu'nun tüm analarının duygularını birleştirerek ve yüzyıllarca olgunlaştırarak Yunus Derviş donunda, Bektaş Veli donunda, Anadolu birliğini bir daha bozulmamak üzere düğümleyen Yavuz Selim donunda, bir kimlik ve kişilik abidesi olarak onca enkaz arasında doğrulan Sultan Hamid Han donunda ortaya çıkabildiği gibi; günümüzde de geçmişten esen bir rüzgar olarak Fethi Gemuhluoğlu donunda ortaya çıkmıştır. **Ve bu büyük insanları, sanki Anadolu'nun tarihi içerisinde, tüm analar doğurmuştur. Ki; bu insanlar böylesine büyük ve velûd, böylesine bir tarih birikimini taşıyabiliyorlar.** Zamanın ve şartların, onlara bu misyonu yüklemesi için ortam hazırladığını bile düşünebiliriz. Onlar öyle zamanda ortaya çıkarlar ki, onların ortaya çıkmasından başka bir ihtimâl olmadığına yüzde yüz inanmak zorunda hissederiz kendimizi. Fethi Gemuhluoğlu'nun etrafındaki dünyanın, kendisini hep bu konuma ittiğini, ölümünün üzerinden şu kadar yıl geçtikten ve olaylar yeni durumları ortaya çıkardıktan sonra daha iyi anlıyoruz.

Fethi Gemuhluoğlu'nun dünyasının ikinci bölümü; kişisel dünyasından çıkar çıkmaz karşılaştığımız, yöresel (mahallî) dünyası, ulusal (millî) dünyası ve Türkiye dışındaki Türk ve İslam âleminin birleşerek bir bütün oluşturduğu kültürel ilgi dünyasıdır. Bu dünyanın kişisel dünyasına, yani birinci parçaya uzanan kökleri, üçüncü dünyasına, yani evrensel dünyaya uzanan dalları ve yemişleri vardır. Bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum: Bu parçalar birbirinden keskin yüzeylere ayrılmış değildir. Aksine hiç umulmadık zaman ve mekânda, mesela yöresel kültürünün ağırlığını hissettirdiği bir demde, birdenbire evrensel kültürü uç verebilmektedir. İşin tuhafı, o da bunun farkındadır. Arapgir'in yaşlı ve âma şairi Fehmi Gür'den "Cezayir Şehitleri Destanı" yazmasını/söylemesini isterken, bu kimlik ve kültür geçişinin farkındadır ve hemencecik durumu açıklamaya çalışır. En fazla beş yüz adet basan haftalık Arapgir Postası'nda, Keşmir'den Gana'ya İslam coğrafyası, Batı Trakya'dan Türkistan'a Türk coğrafyası nefes almaktadır. Bu da Fethi Gemuhluoğlu'nun kişiliğinin aynası konumunu taşımaktadır. Tüm duygu ve davranışlarında bu ölçünün izlerini görmek mümkündür. **Evrensel dünya, sözün yetersiz kaldığı bir anlatımın dünyasıdır.** Yeryüzüne ait olan her şeyin ululanıp kutsandığını görmekteyiz. Allah'ın yarattığı her şeye saygı duyulduğunu fark etmekteyiz. Yunus'un "Yaradan'dan ötürü yaratılanı hoş görme" eğilimi Fethi Gemuhluoğlu'nun bütün hayatı boyunca dikkatle uyguladığı bir kuraldır.

Laf olsun diye gelişigüzel tekrarlanan, uygulaması olmayan bir fantezi ya da hayal değildir. *Fethi Gemuhluoğlu*'nun cenaze merasimi, bu zorluğu nasıl başardığının canlı bir örneğiydi. Her yaştan, her cinsten ve her düşünceden insanın aynı duyarlılıkla cenazeye muhabbet göstermesi, bu başarılı uygulamanın bir kanıtı ve göstergesidir.

Allah'ın Rahman ve Rahim sıfatını, bu ikisi arasındaki ince farkı, birçok kişi bilir. Bilir de uygulamada bunu yerine getirmek, evrensel boyutta yetmiş iki milleti, bir bahçedeki değişik çiçekler gibi bir güzellikler bileşkesi olarak kabul etmek zordur. *Neyzen Teyfik*'ten bahsederken onu tekrîm ederek "*kaddesellahu sırrahü'l-aziz*" diyor, bu bakış açısı doğrultusunda. Ancak, "*Ieyli ven-nehar bedmest*" olduğunu vurgulayarak "*Allah sırrını kutsasın*" diye dua ettiği, "*Büyük Hazret-i Neyzen*" diye tesmiye eyleyerek onurlandırdığı Neyzen ve benzerlerine gösterdiği alçakgönüllülük nasıl sahici ise; "*Büyük Reşid Paşa'dan Bülent Ecevit'e kadar*" ihanet çizgisini anlamak için yücelere çıkıp, en keskin sözlerle yargılamaktadır ki, o da aynı derecede sahicidir. *Fethi Gemuhluoğlu*'nun sırrı da, bu davranışının yüceliğinde gizlidir gibi gelir bana.

Fethi Gemuhluoğlu'nun dünyasının üç yüzünü, üç dilimini, üç bölümünü vermeye çalıştım şimdiye kadar. Elbette ki; bunun yan yüzleri, yan kolları, yan bölümleri de vardır. Sözü köpürtüp artırmak mümkün. Bu çerçeveyi yeterli görerek, *Fethi Gemuhluoğlu*'nun sizlere mutlaka anlatmam gerektiğine inandığım başka yönlerine çekmek istiyorum dikkatlerinizi.

Fethi Gemuhluoğlu'nu üç temel tespit ile anlatmak mümkün:

1-Geçmiş çok iyi anlamış ve değerlendirmişti,

2-Kendisine biçilen ömrü aşkla, şevkle, dolu dolu ve çok güzel bir biçimde yaşadı,

3-Geleceğe ait çok doğru tahminleri vardı.

Zaman birçoğunun gerçekleştiğini, *Fethi Gemuhluoğlu*'nun anlattığı gibi gerçekleştiğini gösterdi bize. Yazdığı ve konuştuğu geleceğe ait, kehanet sayılacak bazı tahminlerinin de, gelecek nesiller görececek doğrulandığını. *Bizi idare edenlere, bu tahminleri ve onların gerekçelerini iyi anlayıp tedbirler almak düşer. Bu ülkeyi idare etmeye talip olan herkesin de bu tesbitleri dikkate alması gerekir.*

Size öncelikle çok güncel olan bir tespitinden söz etmek istiyorum. Dünyasını değiştirmesinden yaklaşık iki yıl önce, 22 Kasım 1975 günü, daha sonraları "*Dostluk Üzerine*" adıyla yayınlanan konuşmasının bir yerinde azarlıyor bu coğrafyada söz konusu tarih diliminde yaşayanları; yöneticileri, siyasetçileri, aydınları, sanatçıları, halkı...

"Hanedan-ı Âl-i Osman'ın mülkünü particilik yaparak 1912'den 1920'ye kadar bitirdiniz. Eskiden vali gönderdiğiniz yerlere şimdi sefir-i kebir gönderiyorsunuz." diyerek utanmamız gerektiğini söyleyerek, tarihe dost olmamız gerektiği gibi, coğrafyaya da dost olmamız gerektiği zaruretini ortaya koyduktan sonra, dikkat ediniz, bundan yıllarca önce aynen şöyle söylüyor: "**Türkiye bir iç harbin eşiğindedir. Bir doğu-batı meselesi çıkabilir. Anadolu Beylerbeyliğini bile size çok görürler.**" Her gün televizyon haberlerini seyredenler dikkat ediyorlar. Anadolu'nun doğusuna askerlik için giden ve bir tabut içerisinde geri dönen Doğu ve Güneydoğu'dan olmayan çocuklarımız, Anadolu'nun batısı sayılacak bölgelerinden olan ve **şehid olan çocuklarımız, kendi ölümleriyle sanki basiretsizleştirmemizi haykırmaktadırlar. Fethi Gemuhluoğlu'nun yıllar önce altını çizdiği gerçek ise hâlâ taze ve bakir bir fikir olarak ortada durmaktadır. Etkili ve yetkili, kimsenin aklına bu sözün ihtiva ettiği mânâ üzerine düşünmek ne yazık ki gelmemektedir. Ne zamana kadar? Allah korusun, Anadolu Beylerbeyliği'nin avuçlarımızın arasında kayıp gittiğini gördüğümüz güne kadar. Bu günü yaşamak istemiyorsak, öncelikle tarihe ve coğrafyaya dost olmak fikrinin gereğini eğitimde, basında, devlet yönetiminde acilen uygulamak ve gerçekleştirmek zorundayız.**

Geçenlerde *Arnold Toynbee*'nin bir beyanına rastladım: "**Osmanlı medeniyeti durmuş, inkıza uğramış bir medeniyet değildir, durdurulmuş bir medeniyettir.**" diyor *Toynbee*.

Osmanlı'nın varlığının sebebini çok iyi anlamış olan *Fethi Gemuhluoğlu* ise yıllar önce söz konusu konuşmasında aynen şöyle diyor: "... **bu büyük Osmanoğlu, İlay-ı Kelimetullah üzerine halkedilmiş olan Osmanoğlu, İlay-ı Kelimetullah kendisine verilmiş olan Osmanoğlu ve alınmamış olan Osmanoğlu; verilmiş de alınmış değil, buna bilhassa işaret ederim, aklımızı başımıza devşirelim, bu emanet onlara verilmiştir fakat alınmamıştır! Bunu gönlünüze nakşedin! Gönlünüze menkûş hale getiriniz. Bu emanet verilmiştir, alınmamıştır, Mintarafillah'tır, mintarafillah kaldırılabilir. Mintarafillah kaldırıldığına dair bir işaret yoktur.**" *Toynbee*'nin yıllar sonra bilimin verileriyle ulaştığı gerçeğe *Fethi Gemuhluoğlu*, tarihle barışık bir insanın gönül gözüyle bakınca, bu bakışın, nice derin olacağına dair örnekle, kalbiyle, yıllar önce ulaştığını göstermiştir.

Batının, büyük addedilen devletleri, yıllar sonra ortaya çıkabilecek muhtemel menfaatleri için bile, dünyanın başka yerlerindeki insanları ezip yok edebilmektedirler. Bugün Amerika'nın üstlendiği Bosna/Kuveyt çelişkisinde açıkça ortaya çıkan çifte standart, batılı ülkelerin menfaat/insan meselesinde kendi çıkarlarını nasıl acımasız bir biçimde her şeyin üzerine çıkardıklarını göstermektedir. Bu durum batı için yeni değildir. *İngiltere, Fransa, Almanya, Fethi Gemuhluoğlu*'nun yaşadığı tarih diliminde, dünyanın çeşitli bölgelerinde insanı ve daha da önemlisi insanlığı biçip geçmiştir. Özellikle *İngiltere* için *Fethi Gemuhluoğlu*'nun bugün gerçekleşen bir niyazı, bir temennisi vardır, ezilen mazlum insanlar adına.

Fethi Gemuhluoğlu der ki: "**Onları (İngilizleri-C.Ü.) yakın bir gelecekte adalarında Galliler ve**

İskoçlar arasında kindar bir didişme içerisinde görmek dünyanın dört bir yanında kan ve ateş çilesinden, kahır ve ıstırap çemberinden geçen insanları mes'ud edecektir.” İrlanda Kurtuluş Ordusu'nun (IRA) İngiltere devleti ile kanlı çatışması, İngilizlerin yeryüzü insanına tarih boyunca siyaset ve kurnazlıkla çektiği eziyetin bir intikamı olmaz mı? *Fethi Gemuhluoğlu*'nun olabileceğini söylüyor 19 Nisan 1957 tarihli Arapgir Postası'nda.

Fethi Gemuhluoğlu'nun kendi tabiriyle, el kadar olan bu kasaba gazetesinde, yıllarca sonra doğruluğu kanıtlanan birçok düşünce, o günün belki de kehanetleri olarak yer almıştır. 11 Temmuz 1958 tarihli Arapgir Postası'nda, Macar İhtilalinin iki yiğit evladı *İmre Nagy* (Başbakan) ve *Pal Maleter*'in (ihtilalin askeri şefi) öldürülmesi üzerine, *Amerika ve İngiltere* başta olmak üzere, batının duyarsızlığını kınayan yazısını, yürek coşkunluğu içerisinde bugün gerçekleşen bir tahmini öne çıkarmaktadır. Demektedir ki *Fethi Gemuhluoğlu*: **“Yakın bir gelecekte, milletler istiklâle, insanlar hürriyete kavuşacaklardır. Halklar kendi kahramanlarını nasıl ebediyyen unutmazlarsa, Nagy ve Mateter'in de isim ve hatıraları, milletdaşlarının kalbinde ve Macar tarihinin şerefli sayfelerinde asla silemeyecektir.”** Doğu Avrupa ülkelerinden komünizmin kovulmasından sonra milletler, kendi kahramanlarına sahip çıkmaya başladılar. Çoğunun hatırlayacağı gibi *İmre Nagy ve Pal Mateter'in itibarı iade edildi*. Büyük bir törenle Macar milleti bu iki kahramanının sevgi ve saygısını izhar etti. Böylelikle Macar Milleti, resmi ve gerçek dışı tarihinin yanlış ve yanlış değerlendirme ile hain ilan ettiği iki kahramanına kavuşma imkânını bulmuştur.

Fethi Gemuhluoğlu'nun sık sık kullandığı bir söz vardır: **“Gözü olana sabah ışımuştur!”** Hazreti Ali'ye ait bu söz, ülkemizin bu gününü yönetenler ve yarınını planlayanlar için çok önemli olmalıdır. *Fethi Gemuhluoğlu*'nun bir “gözü” olduğu için, ışıyan sabahın ilk ışıkları arasında, geleceğin gerçeğini net bir görüntü olarak görebilmiştir. Siyasetle iştigal edenler, ülke yönetenler veya yönetmeye talip olanlar bu gibi tesbitleri, son derece dikkate almalıdırlar. **Bu ülkeyi yöneteler veya yönetmeye talip olanlar, günü kurtarmak yerine, günün gerçeğini hakkını vererek yaşayıp, gelecek için sağlıklı yapılanmaların temelini atmaya bilmelidirler, geleceğe oynamayı öğrenmelidirler. Ufuklarını genişletebilmeli, tarih suuruyla oluşturdukları zemine bastıkları ayaklarını, geleceğe yönelttikleri hayallerine ulaşmak için bir atlama aracı olarak kullanabilmelidirler. Kendi hanelerinde olan biten için başkalarını suçlayan insanlar gibi olmamalıdır; yani kendi ülkelerinde olup biten her türlü olumsuzluk için, başka ülkeleri ve insanları düşman gösterip kendi başarısızlığını örtmeye çalışan kötü politikacıları iyi tanımalı ve emanetini onlardan alabilmelidir bizim insanımız. Hiçbir partinin hatırı, bu ülkenin geleceğinden önemli değildir.** *Fethi Gemuhluoğlu*'nun, asıl bu günleri yaşaması gerekir diye düşünmek, ilahi kadere bir isyan sayılabilir. Onun için Türkiye'de yaşayan her insana, ayrı ayrı kendini *Fethi Gemuhluoğlu*'nun yerine koyup, ülkemiz ve insanımız için yapılması gereken ilk şeyi **“birbirimizi sevmeyi”** hatırlatmalıyız.

Fethi Gemuhluoğlu'nun en önemsediyim yanını en sona bıraktım. İnsan sarrafi olma, insanı onarma ve yetiştirme ustası olma, insanı anlama ve ona saygı gösterme hassası taşıma; *Fethi Gemuhluoğlu*'nun hayatını verdiği sırdır. Şimdi rahmet-i Rahman'a kavuşmuş olan *Prof.Dr. Mehmed Çavuşoğlu*, bir anma toplantısında, şöyle söylüyor *Fethi Gemuhluoğlu* için: **“Bugün Türkiye'de birçok arkadaş sokakta adam öldürmüyorsa, tarihini, milletini, milliyetini, dinini, imanını inkâr etmiyorsa, anasına babasına küfretmiyorsa, benim bildiğim birçok arkadaş O'ndan, Fethi ağabeyden telkîn almışlardır. Birçok arkadaş bu memleketin, O'nun anladığı ve O'ndan gelen ilhamla benim anladığım mânâda gerçek çocukları olmuşlarsa bu memleketin, tekrar Fethi Ağabey'in telkîni iledir. Ben onlardan biriyim...”** diyor ve anlatıyor rahmetli Çavuşoğlu Hoca, insan yetiştirmek uğruna *Fethi Gemuhluoğlu*'nun ne eziyetlere katlandığını, neler çektiğini; ancak, ne iyi sonuçlar aldığını, ne bereketli ve verimli bir ekin ektiğini de anlatıyor.

Şimdi rahmetli olan bir başka sevgilimiz *Cahit Zarifoğlu* da : **“Fethi Ağabey gitti. Hepimize bir kalbimiz bulunduğunu, gözü yaşlı olmak gerektiğini anlatarak gitti.”** diyor *Yaşamak*'ta.

Bugün Fethi Gemuhluoğlu'nun ektiği tohumların, diktiği fidanların meyvesini yiyor Türkiye, o hasılatla ambarlarını dolduruyor, insan açığını-mütekâmil insan açığını- kapatmaya çalışıyor Türkiye. Fethi Gemuhluoğlu'nun ve Fethi Gemuhluoğlu gibi düşünenlerin ve Fethi Gemuhluoğlu'nun sevdiklerinin ve Fethi Gemuhluoğlu'nu sevenlerin rantını yiyor Türkiye.

Onun düşünce ve siyaset ufkumuza eklediklerinin yorumunu yapıyoruz, değerlendirmesini yapıyoruz bugün. Hepinize, elinizi yüreğinize koyup düşünmeniz ricasıyla soruyorum: **Peki ya yarın?**

Yarın için hazrlığımız nedir?

Önce kendimiz için, sonra sevdiklerimiz için, ülkemiz için;

Türkistan, Balkanlar, Ortadoğu için.

Yeryüzü için üstümüze düşeni yapıyor muyuz?

Bizden öncekilerin yaptığı, bizim de özenerek anlattığımız duygu, düşünce ve davranışlara sahip miyiz?

Fethi Gemuhluoğlu, tarihi bir kişilik olarak *Yunus'un, Hacı Bektaş'ın, Yavuz'un Abdullhamid'in* ve daha nicelerinin seyri sefer eylediği güzellikler deryasındaki yerini aldı. *Hacı Bayram Veli'nin* o ünlü şiirini hatırlıyorum hep: **“Bayramım imdi, bayramım imdi/Bayram ederler yâr ile şimdi..”**

Onlar Yâr ile bayram ederken, bizler de onların, o erenlerin himmetini dileyelim; bir torbayı bile dolduramayan “alıç”ımıza karşılık olarak.